

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

УДК 130.2:316.7

ORCID ID; 0000-0002-9014-6657

Г. І. Боришполь

КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН СУСПІЛЬНОГО ІДЕАЛУ УКРАЇНИ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТЬ

Дослідження розглядається як продовження пошуку культурологічних змістоутворюючих компонент феномену суспільного ідеалу як основи для формування нової концепції гуманізму, осмислення нової системи культурно-духовних цінностей. Обґрунтовано актуальність подальших пошуків джерел феномену суспільного ідеалу в хронотопі культури України XX – початку XXI століття. Наголошено на інноваційності розгляду феномену суспільного ідеалу мережевого суспільства України в аспекті його засадничих культурологічних вимірів. Методологія дослідження ґрунтується на системному підході, що дозволило застосувати компаративний, аналітичний і типологічний методи, а також прийом історико-культурологічного коментаря.

***Ключові слова:** суспільний ідеал, суспільне благо, цінності, біфуркація, ребрендинг архетипу, мережеве суспільство.*

DOI 10.34079/2226-2849-2022-12-24-7-14

Постановка проблеми: Осмислення теми та визначення змістоутворюючих структур суспільного ідеалу як культурного феномену в контексті хронотопу України XX – початку XXI століть нині вбачається актуальним. Пошук відповідей на питання, що саме змінилось у системі бачення, сприйняття та відтворення соціокультурного простору людством в переломні історичні періоди, часу переходу від Модерної доби до Постмодерну, архетипічний аналіз, компаративний підхід та історико-культурний коментар подій дозволяють висунути гіпотезу щодо засадничих культурологічних аспектів суспільного ідеалу мережевого суспільства України XX – початку XXI століть. З іншого боку, розглядати феномен суспільного ідеалу слід в зв'язку з еволюцією категорії суспільного блага, яка відбувалася під впливом розвитку світоглядних позицій філософів, починаючи з Аристотеля, Цицерона, а далі Т. Гобса, Дж. Локка, Ж.-Ж. Русо, Г.Сковороди та ін.

Актуальність статті полягає в акцентуації уваги пошуку на культурологічному змісті феномену суспільного ідеалу соціокультурного простору України початку XXI століття в ситуації біфуркації, трансформації системи світового порядку та способу культурної взаємодії країн.

Мета статті – осмислення ролі суспільного ідеалу у просторі соціокультурної атракції, культурно-мистецьких конструкцій, патернів, архетипів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Осмислення феномену ідеалу закладено класичною європейською філософією від часів Платона. Нові підходи завжди збагачували проблематику осягнення ідеалу. Йдеться про дослідження К.-О. Апеля, Г. Арендт, Ж. Баландьє, Р. Барта, Ж. Бодріяра, Ю. Габермаса, М. Гайдеггера, Ф. Гваттарі, В. Гьосле, Ф. Джеймісона Ж. Дерріда, Г. Дебора, Ж. Дельоза, Ж.-

Ф. Ліотара, Ж.-Л. Нансі, Е. Морена, М. Фуко. Ці тенденції доповнюються інтегративними дослідженнями київської філософсько-антропологічної школи академіка В. Шинкарука (Є. Андрос, В. Барков, М. Булатов, В. Загороднюк, Г. Ковадло, Т. Лютий, Т. Розова, В. Табачковський, Н. Хамітов, Г. Шалашенко та ін.). Теоретичне підґрунтя пошуку становлять праці таких українських науковців, як О. Дзьобань, В. Калітинський, А. Кислий, Л. Корецька, П. Лісовський, С. Максимов, О. Овчарук, Л. Осадча, С. Садовенко, В. Смолій, В. Тимошенко, Л. Чорна, які досліджуючи проблематику суспільного ідеалу, робили акцент на філософсько-правовому та культурно-філософському осмисленні цього поняття.

Виклад основного матеріалу. В стрічці часу XIX століття знаходимо витоки соціально-культурних явищ і значних подій епохи Премодерну, Модерну та нашого часу. Це період поглиблення знань, індустріального прориву, зародження емансипації і торжества людського *ratio* – людство очікувало на оптимістичні свої очікувань. Широка палітра передбачень і концепцій створювало картату палітру думок: історик П. де Барант вважав, що історія допомагає передбачити очікування, кирило-мефодієвець М. Костомаров бачив самостійне існування України поза впливом «Речі Посполитої в союзі слов'янським» (поточний час початку XXI століття уточнює, які саме слов'янські народи є надійними союзниками України, як і те, що, хто є слов'янськими народами *by defolt*). О. Конт, французький філософ-позитивіст, соціолог, в XIX столітті пропонував «*Savoir pour prevoir, prevoir pour prevenir*» (фр. – знати, щоб завбачити, передбачити, щоб запобігати). А британський романіст Л. Хартлі в XX столітті досить точно сказав, що «*thepastis a foreing country; they do things differently there*» (англ. – минуле – чужа крана, там все робиться по-іншому). Певною мірою ця метафора працює і в контексті передбачення майбутнього.

Отже, вже на початку XXI століття людству довелося зустрітись з серйозними викликами. Це відбулося внаслідок трьох важливих попередніх історичних етапів розвитку держав: виникнення держав-суверенів за Вестфальським мирним договором 1648 року, виникнення національних держав на початку XIX століття, також тоталітарних держав в XX столітті, коли людство набуло досвіду двох світових війн. У результаті цього в другій половині XX століття виникають держави з дуже обережним ставленням до ціннісних відмінностей, до складних проблем. У таких суспільствах все формальне і ціннісно нейтральне, у кожного громадянина є можливість шукати свого щастя і стати щасливим. Саме така модель держави і суспільних відносин руйнується на наших очах. Тотальна влада *ratio* та соціокультурного прагматизму, універсалізму та космополітизму, ідеологічної пропаганди детермінують численні виклики трансформації часового проекту «модерн» на зламі XIX–XX століть.

Культурна історична особистість стає свідком суцільного знищення архаїчного світу, що породжує в ній специфічні візії майбутнього і досить песимістичні побоювання в прогнозуванні майбутнього. Англійський письменник-фантаст Г. Веллс у книзі «Передбачення про вплив прогресу механіки та науки на людське життя і думку» в 1901 році висловив припущення, що через неможливість людей встигати за поступом часу змусить його (поступ) позбутися чималої їх кількості тим чи інакшим чином. Синдром вивченої безпорадності, також придбаної, набутої, або завченої безпорадності (англ. – *learnedhelplessness*) став предметом для багатьох досліджень в галузі біологічних, психологічних та соціальних наук в XX столітті, а в 2000 році XXI століття світова педагогічна спільнота визнала це глобальною проблемою. Цей соціальний феномен доби Постмодерну чекає на своє культурологічне визначення.

Особливо несподівано і гостро метаморфозні соціальні події, можливі ідеали майбутнього висвітлювались в культурному просторі початку XX століття: в перші 20 років виникає і розвивається футуризм, авангардний напрямок в літературі та мистецтві

як протест і предтеча супротиву сценаріям масового суспільства і поп-культури. Страх перед невідомим прийдешнім, неможливість його подолання через усвідомлення глобального формату майбутніх змін, лише інтуїтивне відчуття обрисів і новизни простору і часу, що відкривається, провокували феєрію культурно-мистецьких прогнозів у вигляді проявів індивідуалізму, відмови від матеріальності, соціокультурного запиту образів сили та війни. Страх руйнував попередні культурні стилі, пропонував парадоксальні способи та акції самовираження. З гуманістичної точки зору незрозуміло, але логічно, що багато футуристів із захватом сприйняли початок I світової війни як становлення майбутнього «кращого» світу. В XX столітті така дефініція як «футурологія» стала поширеною для означення художньо-мистецьких творів, культурологічних експериментів і студій. Цікавим є той факт, що термін «футурологія» був запропонований в 1943 році німецько-американським соціологом українського походження О. Флехтеймом у листі до англійського письменника О. Гакслі на означення «над ідеологічної філософії майбутнього».

Інерція людського знаннєвого пошуку та «мислення над мисленням» (за М. Мамардашвілі) перебуває в метапозиції у всіх своїх сценаріях розвитку та передбачення. Німецький історик та теоретик історичної науки, засновник напрямку історії понять Р. Козеллк запропонував науковій спільноті термін «минуле майбутнє» задля визначення темпоральних проєкцій досвіду та часу в довгостроковій перспективі. Буття людей як уявно-очікувану «коротку історію майбутності» описує ізраїльський історик Ю. Харарі.

В контексті обраної теми статті особливого значення набувають наукові матеріали монографії С. Садовенко «Хронотопи аксіосфери української народної художньої культури». Автор вказує на цінність нейтральної феноменологічної установки «в інтерпретації хронотопу як елементу потоку смислоутворення» (Садовенко, 2019), наголошує на принциповості феноменологічного бачення хронотопув поєднанні з рефлексією в цінностях. «Хронотоп як координата свідомості<...>входить у світ теорії цінностей<...>, виражає загальні риси<...>просторово-часової організації в системі культури...<...>, ...твор[ить] більш складні надсистеми» (там само). С. Садовенко розглядає категорію «хронотоп» через синтез класичної та некласичної точок зору в філософських позиціях і підкреслює, що хронотопний підхід можна знайти у різних аспектах існування людини, але «...культурних хронотопів у чистому вигляді не існує» (Садовенко, 2019). Далі в монографії культурологиня розгортає думку про «архетипи як позаісторичне тло<...>простору культури» (Садовенко, 2019), підтримуючи дискусію в сучасні культурології щодо проблеми архетипів як універсальних образів колективного підсвідомого людства. Суголосність концепції та контексту даної статті знаходимо і з запропонованим С. Садовенко структурним ієрархічним синтезом Міфу, Логосу та Символу у сприйнятті архетипу в «осьовому часі», в новому значенні як «кенотип» і відновлювана феноменологічна культурна універсалія, що «визначають ключові цінності і життєві сенси культури...і значущі структурні характеристики світу» (Садовенко, 2019), отже, змістоутворюючі структурні компоненти соціокультурного простору. Тому є очевидним вплив архетипівна конфігурацію культури та її простору, культуру суспільного ідеалу простору та культуру простору суспільного ідеалу.

Монографія за редакцією українського історика В. Смолія «Суспільні ідеали та уявні проєкції українського майбутнього у репрезентації «діючих» генерацій інтелектуалів XX – початку XXI ст.» подає цінний аналітичний матеріал еволюції поглядів на суспільні ідеали в хронотопі української історії з екстраполяцією в культурний аспект. Цією науковою студією вводиться у науковий обіг метафоричний термін «гадане чи сподіване майбутнє» для означення модальності часових вимірів суспільних уявлень і досліджуються погляди українських інтелектуалів XX – початку

XXI століття «на загальні горизонти суспільних ідеалів, образів та проєкцій» (Садовенко, 2019), які проявлялись в моменти історичних потрясінь – моменти біфуркації. У висновках автор робить зауваження про над складність і полівимірність уявного темпорального світу. В. Смолій радить сучасним українським науковцям реагувати не лише на виклики початку XXI століття, але й попередніх історичних періодів оскільки «часові пласти настроїв, бачень і сприймань творять<...>багатовимірне мереживо темпорально[ї]» реальності на різних рівнях людської думки (Смолій та Ясь, 2019).

В діалозі «Держава» Платон описує суспільство, яке виникає з потреб, які люди можуть задовольнити лише спільно (Себайн та Торсон, 1997а). Платон, відповідно до античної установки, уподібнює людину та суспільство мікрокосмосу і пише, що втрата моральної досконалості веде до появи хибних видів правління. Хоча в пізнішій праці «Закони» Платон іде на компроміс і визнає, що ідеал держави, поданий в діалозі «Держава», є нездійсненним, прагнучи зберегти свою давньогрецьку державу (Себайн та Торсон, 1997b). Аристотель продовжує розвивати думку свого вчителя і стверджує в трактаті «Політика», що мета політики – це щастя і добробут громадянина і держави, яке утворюється внаслідок природного потягу подібних один до одного людей до спілкування заради досягнення можливого кращого повноцінного життя в «прекрасній діяльності». Вона (держава), за Аристотелем, зароджується в той момент, коли виникає спільна ідея, спільний інтерес, який є вищий над групами та етносами (Рассел, 1995). В контексті хронотопу подій початку XXI століття, ідея визначних мислителів античності щодо значущості суспільного блага перестає бути утопічною.

Ще один історичний феномен як приклад мережевої соціокультурної політики – середньовічне місто, що породило сучасну європейську культуру, її мистецтво, науку, освіту, виробництво. Гільдії середньовічного міста, об'єднуючись, правлять цим містом: утримують школи, лікарні, притулки, будують храми – і отримують хартії як юридичне підтвердження самоврядування. Історичний приклад щодо успішного корпоративного об'єднання суспільства саме в Україні – «Свій до свого, по своє!», рух, який зародився серед українців Австро-Угорщини в кінці XIX століття і діяв в Галичині протягом 1920 – 1930-х років.

Ідея загального суспільного блага та ідея корпоративності, взаємопідтримки, соціально значимої спільної активності, в якій політика виходить за межі жорстких розпоряджень, принципів, створює феномен суспільного ідеалу, заснованого на сутнісно нових засадах культурної взаємодії в оновлюваній картині світу початку XXI століття. Трансформація власної архетипічної ситуації в українському суспільстві змушує реформувати стереотипні архетипи та ціннісні орієнтації в суспільствах держав світу, повертатися обличчям до архетипічних страхів та почуття вини, оцінювати наслідки феномену гностичного мислення як особливого сполучення світоглядних філософських архетипів соціальної уяви, що сформувалось в середині західної інтелектуальної традиції і стало передонтологією усіх утопічних ідеологій. Ці думки (загальне благо нового людства, архетипи гностичного мислення) отримають свій розвиток в подальших наукових пошуках і будуть представлені докладніше.

С. Кримський визначав духовність як постійне «ціннісне домобудівництво» особистості, яка усвідомлює «заклик робити те, що не відбувається природним способом» (Кримський, 1998). Духовність створює умови для задоволення базового несвідомого та повноцінної адаптації особистості до законів життя соціуму і сприяє її творчій реалізації. Розмірковуючи над духовними принципами нового тисячоліття, які запропонував С. Кримський, слід зосередити дослідницьку увагу на феномені біфуркаційної актуалізації саме того, що необхідно відчуті і проявити суспільством для досягнення нового гармонійного стану в культурному обробітку своєї «першої

природи» (Кримський, 2003). Йдеться про інтерпретацію та усвідомлення власних культурних архетипів, віковичних духовних цінностей та досвіду використання ціннісних орієнтацій людством, які «за епохами не поділяються». Окрім того, дослідження К. Юнга дають підстави говорити, що чим більшим є занурення людиною в глибини індивідуальної психіки, тим з більшою кількістю структур колективного підсвідомого вона зустрічається (Юнг, 2014). Отже, кожна особистість несе в собі внутрішню колективність і соціальність.

Ступивши на шлях розвитку високотехнологічного мережевого суспільства, людство потребує і мережевої соціокультурної політики загального блага, залишаючи питання актуальним.

Пошук в середині монадної індивідуальності внутрішньої соціальності та розкриття культурних духовних першообразів в колективній свідомості є взаємопов'язаними актами. Свідченням цього є новітня історія України XXI століття. Українська нація в момент біфуркаційного впливу історичної дійсності на власному національному досвіді переживає колективні національні першообрази, водночас породжуючи процес становлення духовних принципів XXI століття. Українське суспільство творить новий образ держави і пропонує світу створити іншу соціокультурну картину, актуалізує універсальні духовні цінності людської цивілізації. Саме нині відбувається зміна культурних «прафеноменів» українського суспільства (Кримський, 1998; Садовенко, 2013; 2019), проявляється «поліфункціональність образів», «кодування і трансляція смислів» (Овчарук, 2022).

Аналітичний погляд на агресивні дії росії проти України, суверенної унітарної європейської держави, події війни на Сході України з 2014 році, та повномасштабної агресії в 2022 році, вимагає дослідження та культурологічного доповнення новими аспектами прояву архетипів Жертви, Героя, Дому, Поля, Матері в хронотопі сучасності. Звернення до національних архетипів дає можливість віднайти себе в етичному вимірі (на рівні окремої людини), в національному (на рівні співвідношення себе із своїм народом, своєю нацією, традиціями) і в світовому (що проявляє себе у співвідношенні національного українського менталітету з загальносвітовими, універсальними цінностями). Розпочати це дослідження пропонується з висловлення гіпотези, чи насправді є властивим українцям архетип «сакральної жертви», який протягом багатьох поколінь вбудовувався в індивідуальну та колективну підсвідомість, соціокультурний простір українського суспільства, які культурні особливості проживання архетипу Жертви сучасним українським суспільством, його трансформації в момент біфуркаційного впливу зовнішніх та внутрішніх викликів та подати ґрунтовний історико-культурний коментар до неї. Звернення до архетипів не означає повернення у минуле: це є окремий ракурс для першообразного втілення минулого і творення смислів майбутнього (Кримський, 2003), про що йшлося на початку статті.

Соціокультурний хронотоп України свідчить, що архетип колективної свідомості українського суспільства містить потужний потенціал анархізму мережевого суспільства однаків поза ієрархією владних інституцій. Саме цей архетип «чистої анархії» з трансцендетною мотивацією особистості Україна актуалізує і реалізує, являє собі та світу як інший спосіб культурної взаємодії. Світу, в якому людина є вільною, якщо вона вписується в рамкові умови існування, наділеною правами, якщо ці права недоторкані, гарантовані та вигідні ієрархічній структурі. Процес архетипічної трансформації дозволяє здійснювати перехід від декларації пріоритетності цінностей автономної особистості та її свобод до соціокультурної синергетичної взаємодії, коли цінності не імітуються і спускаються у віртуальний простір колективної свідомості, а виникають в осерді усвідомленої особистості і виносяться в суспільство, потрапляючи в мережу горизонту подій «нового міфологічного простору» (Овчарук, 2022).

Соціокультурний феномен ребрендингу архетипу України в хронотопі початку XXI століття потребує подальшого культурно-філософського аналізу та осмислення, пошуку культурологічних вимірів та змістоутворюючих засад суспільного ідеалу суспільства. Значні підстави для цього надає попередній аналіз результатів дослідження системи духовних цінностей та основних архетипів українців (травень-червень, листопад-грудень 2022 рік), матеріали якого потребують узагальнення і будуть оприлюднені.

Зауважимо, що людина відносить цінності не до гносеологічних суб'єктів, а до всієї своєї суті, оскільки вони визначають сенс її активності, прагнення до культурної взаємодії та самовизначення. Духовна сутність людських цінностей закладена в людині. Міжкультурні та індивідуальні ціннісні прояви засвоюються, розвиваються і практикуються в соціумі людиною протягом життя. Цінності являють собою інтегроване неподільне ціле, діяльнісне втілення якого дає людині велику потенційну силу для колективної та індивідуальної творчості. Що ж це за цінності?

Правда допомагає встановити довіру і чесне спілкування. Праведність допомагає діяти на більш високому рівні і досягати високої якості роботи. Простір сприяє прийняттю творчих і мудрих рішень. Любов сприяє безкорисливому служінню, яке ґрунтується на турботі про благо і щасливе життя інших. Милосердя допомагає встановити взаємовигідну співпрацю. Дані цінності зазвичай називають не духовними, а людськими. Поняття «духовні цінності» вказує, що вони є тим ідеалом, до якого необхідно прагнути.

Висновки. Культурний феномен глибинної духовної, солідарної взаємодії в мережевому суспільстві постає відправним аспектом пошуку системи духовних цінностей та змістоутворюючих культурологічних смислів феномену суспільного ідеалу в соціокультурному хронотопі України початку XXI століття.

Перспективи подальшого вивчення. Враховуючи тенденції розвитку та інноваційного структурування соціокультурного простору України початку XXI століття і безперечну актуальність завдання осмислення культурологічного змісту та феномену суспільного ідеалу передбачається продовжити пошук його змістоутворюючих компонентів.

Бібліографічний список

- Кримський, С., 1998. Архетипи української культури. *Вісник НАН України : наук. журнал*, 7–8, с. 74–87.
- Кримський, С., 2003. *Запити філософських смислів*. Київ : ПАРАПАН.
- Лок, Дж., 2001. *Два трактати про врядування*. Пер. з англ. О. Терех, Р. Димерец. Київ : Основи.
- Овчарук, О., 2022. Образ як поліфункціональний феномен культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : науковий журнал*, 1, с. 24–29
- Рассел, Б., 1995. *Історія західної філософії*. Київ, с. 144–192. Доступно : <<http://litopys.org.ua/russel/rus05.htm/>> (дата звернення 23.05.2022).
- Садовенко, С., 2013. Семантичний топос культури у контексті теорії архетипів. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : науковий журнал*, 4, с. 66–71.
- Садовенко, С., 2019. *Хронотопи аксіосфери української народної художньої культури: Монографія*. Київ : НАКККиМ.
- Сейбейн, Дж. та Торсон, Т., 1997а. Платон: «Держава» В: *Історія політичної думки*. Київ, с. 62–89 [онлайн]. Доступно : <<http://litopys.org.ua/istpolit/ipd05.htm/>> (дата звернення 24.05.2022).

- Себайн, Дж. та Торсон, Т., 1997b. Платон: «Політик» і «Законои» В: *Історія політичної думки*. Київ, с. 90–106. [онлайн]. Доступно : <<http://litopys.org.ua/istpolit/ipd06.htm/>> (дата звернення 24.05.2022).
- Смолій, В. та Ясь, О. 2019. *Суспільні ідеали та уявні проєкції українського майбутнього у репрезентації «діючих» генерацій інтелектуалів ХХ – початку ХХІ ст.* В: В. Смолій (ред.). Київ: НАН України, ІУ.
- Юнг, К., 2014. *Про архетипи колективного несвідомого*. Переклад А. Руткевич. Доступно : <http://wanderer.org.ua/book/psy/jung/ob_arhetipah.html/> (дата звернення 27.04.2022).

Reference

- Krymskyi, S., 1998. Arkhetypy ukrainскоi kultury [Archetypes of Ukrainian culture]. *Visnyk NAN Ukrainy : nauk. zhurnal*, 7–8, p. 74–87. (in Ukrainian).
- Krymskyi, S., 2003. *Zapyty filosofskykh smysliv [Questions of philosophical meanings]*. Kyiv : PARAPAN. (in Ukrainian).
- Lok, Dzh., 2001. *Dva traktaty pro vriaduvannia [Two treatises on governance]*. Translated from English O. Terekh, R. Dymerech. Kyiv : Osnovy. (in Ukrainian).
- Ovcharuk, O., 2022. Obraz yak polifunktsionalnyi fenomen kultury [Image as a multifunctional phenomenon of culture]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv : naukovyi zhurnal*, 1, p. 24–29. (in Ukrainian).
- Rassel, B., 1995. *Istoriia zakhidnoi filosofii [History of Western Philosophy]*. Kyiv, s. 144–192. Available at: <<http://litopys.org.ua/russel/rus05.htm/>> (Accessed 05.23.2022). (in Ukrainian).
- Sadovenko, S., 2013. Semantychnyi topos kultury u konteksti teorii arkhetypiv [The semantic topos of culture in the context of the theory of archetypes]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv : naukovyi zhurnal*, 4, p. 66–71. (in Ukrainian).
- Sadovenko, S., 2019. *Khronotopy aksiosfery ukrainскоi narodnoi khudozhnoi kultury: Monografiia [Chronotopes of the axiosphere of Ukrainian folk art culture: Monograph]*. Kyiv : NAKKKiM. (in Ukrainian).
- Sebain, Dzh. and Torson, T., 1997a. Platon: «Derzhava» In: *Istoriia politychnoi dumky [History of Political Ideas]*. Kyiv, p. 62–89 [online]. Available at: <<http://litopys.org.ua/istpolit/ipd05.htm/>> (Accessed 24.05.2022). (in Ukrainian).
- Sebain, Dzh. and Torson, T., 1997b. Platon: «Polityk» i «Zakony» In: *Istoriia politychnoi dumky [History of Political Ideas]*. Kyiv, p. 90–106. [online]. Available at: <<http://litopys.org.ua/istpolit/ipd06.htm/>> (Accessed 24.05.2022). (in Ukrainian).
- Smolii, V. ta Yas, O. 2019. *Suspilni idealy ta uivni proektsii ukrainskoho maibutnoho u reprezentatsii «diuuchykh» heneratsii intelektualiv XX – pochatku XXI st. [Social ideals and imaginary projections of the Ukrainian future in the representation of the «active» generations of intellectuals of the 20th – early 21st centuries]*. In: V. Smolii (red.). Kyiv: NAN Ukrainy, ІІУ. (in Ukrainian).
- Yunh, K., 2014. Pro arkhetypy kolektyvnoho nesvidomoho [On the archetypes of the collective unconscious]. Translated by A. Rutkevycha. Available at: <http://wanderer.org.ua/book/psy/jung/ob_arhetipah.html/> (Accessed 04/27/2022). (in Ukrainian).

Стаття надійшла 22.11.2022.

H. Boryshpol

CULTURAL PHENOMENON OF UKRAINE'S SOCIAL IDEAL OF THE XXth – THE BEGINNING OF THE XXIst CENTURY

The study is considered as a continuation of the search for cultural content-forming components of the phenomenon of the social ideal as a basis for the formation of a new concept of humanism, the understanding of a new system of cultural and spiritual values. The author gives reasons for the significance of further search for the origin of the phenomenon of the social ideal in the chronotope of Ukrainian culture of the 20th - beginning of the 21st century. Emphasis is placed on the innovation of studying the phenomenon of the social ideal of the cultural network society of Ukraine in terms of its fundamental cultural dimensions. The research methodology is based on the systematic approach, which made it possible to apply the comparative, analytical and typological methods, as well as the approach of a historical and cultural commentary.

Key words: social ideal, the public good, values, bifurcation, archetype, archetype rebranding, cultural network society.

УДК 78.011.26(477)

А.В. Бурлака

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ЕСТРАДИ: ВІД НАСЛІДУВАННЯ ДО СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО КОНТЕНТУ

Українська музична естрада є явищем, що відображує зміни культурно-ціннісних орієнтирів суспільства. В радянському союзі розвиток естради здійснювався під жорстким контролем цензури, яка обумовлювала можливість рухатись лише у заданому векторі музичної творчості. Всі здобутки закордонної поп-музики були під забороною. Після здобуття Україною незалежності відбувається процес сприйняття тематики, стилів, жанрів, що були притаманні для американської поп-сцени. Аналіз пісень виявляє надання переваги любовній тематиці, яка домінує у більшості ліричних пісень. Тема кохання займає центральне місце в піснях, які очолювали різноманітні хіт-паради за останні 50 років. Зважаючи на те, що поп-музика створюється для досягнення комерційного успіху, змалювання кохання та нерозділеного кохання є надзвичайно привабливим для будь-якої аудиторії. Внаслідок поширення глобалізації в українській естраді відбуваються два протилежні процеси. Наявне прагнення до створення стандартизованого (американізованого) музичного продукту та унікально-етнічного. Саме другий тип музичної продукції асоціюється із становленням національного продукту, в якому можуть бути наявними фольклорні мотиви, інструментарій тощо. Стабільним чинником виявляється розвиток любовної тематики та використання стилів, які виникли в закордонному просторі. Натомість серед останніх тенденцій, що можна віднести до нових віянь, є поширення в українській естраді патріотичної тематики та формування національного забарвленого контенту.

Ключові слова: українська естрадна музика, пісня, тематика, національний, ідентичність, продукт, глобалізація.

DOI 10.34079/2226-2849-2022-12-24-14-20

Постановка проблеми. Розвиток української музичної естради демонструє чітку динаміку до зміни характеру контенту. Якщо від здобуття Україною незалежності був наявний процес використання в музичних композиціях типових моделей, які були